

XEYRULLA DADAŞOV

QARMON MƏKTƏBİ

KEYRULLA DADAŞOV

QARMON MƏKTƏBİ

**(Uşaq musiqi və incəsənət məktəblərinin
qarmon sinifləri üçün dərslik)**

**Bakı
Şirvan nəşr
2004**

Xüsusi redaktoru
Bayram Hüseynli
sənətşünaslıq namizədi, dosent

*Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi musiqi təhsili üzrə
tədris metodika kabinetini tərəfindən təsdiq edilmişdir.*

Xeyrulla Dadaşov
*Qarmon məktəbi. Uşaq musiqi və incəsənət məktəblərinin qarmon sinifləri
üçün dərslik. Bakı, Şirvanşəfir, 2004.*

Bu dərslik musiqi məktəbləri, şagirdlər, həvəskar qarmonçular üçün nəzərdə tutulur.

83. 3. Az (2)
X -----
054

*Ünvan: Bakı – AZ 1021, Budaşovlar şos. 77.
Tel.: 492-92-27, 492-93-72, 434-70-94, (850) 316-23-40.*

"QARMON MƏKTƏBİ" VƏ ONUN YARANMASI HAQQINDA

Hələ 8-9 yaşlarında iken o illərin görkəmli qarmon ustaları Teyyub Dəmirovun, Məmmədəğa Ağayevin, Abbas Abbasovun və başqa qarmon ustalarının ifa etdikləri melodiyaları eşitdikcə qarmonun çox mələhətli və şirin tembrli Xeyrulları bu gözəl alətdə çalmağa həvəsləndirmişdir. Lakin onda musiqi məktəblərində qarmon sinfi hələ təşkil olunmamışdı. Bu səbəbdən Xeyrulla qarmon alətinə sərbəst yiyələnməyə çalışmış və artıq 12-13 yaşlarından etibarən müxtəlif özfealiyyətlə ansamblarının tərkibində özündən yaşlı musiqiçilərlə yanaşı konsertlərdə və müxtəlif tədbirlərdə iştirak etməyə başlamışdır.

1966-cı ildə Xeyrulla Dadaşov M.F.Axundov ad. Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun "Rus və azərbaycan dili və ədəbiyyatı" fakültəsinə qəbul olunur və 1971-ci ildə həmin fakültəni bitirir. Ali məktəbdə təhsil almaqla yanaşı, Xeyrulla Dadaşov musiqi təhsili almaq məqsədi ilə Səid Rüstəmov ad. 13 N-li musiqi məktəbində açılmış qarmon sinfində də təhsil alır. 1969-cu ildə musiqi məktəbini bütün fənlər üzrə əla qiymətlərlə bitirir. Ona həmin məktəbdə müəllim işləmək təklif olunur. Elə həmin ildən 1995-ci ilədək

"ГАРМОН МƏКТƏБІ" ВƏ ОНУН ЯРАНАМАСЫ HAQQYNDA

Hələ 8-9 yaşlarında iken o illərin görkəmli qarmon ustaları Teyyub Dəmirovun, Məmmədəğa Ağayevin, Abbas Abbasovun və başqa qarmon ustalarının ifa etdikləri melodiyaları eşitdikcə qarmonun çox mələhətli və şirin tembrli Xeyrulları bu gözəl alətdə çalmağa həvəsləndirmişdir. Lakin onda musiqi məktəblərində qarmon sinfi hələ təşkil olunmamışdı. Bu səbəbdən Xeyrulla qarmon alətinə sərbəst yiyələnməyə çalışmış və artıq 12-13 yaşlarından etibarən müxtəlif özfealiyyətlə ansamblarının tərkibində özündən yaşlı musiqiçilərlə yanaşı konsertlərdə və müxtəlif tədbirlərdə iştirak etməyə başlamışdır.

1966-cı ildə Xeyrulla Dadaşov M.F.Axundov ad. Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun "Rus və azərbaycan dili və ədəbiyyatı" fakültəsinə qəbul olunur və 1971-ci ildə həmin fakültəni bitirir. Ali məktəbdə təhsil almaqla yanaşı, Xeyrulla Dadaşov musiqi təhsili almaq məqsədi ilə Səid Rüstəmov ad. 13 N-li musiqi məktəbində açılmış qarmon sinfində də təhsil alır. 1969-cu ildə musiqi məktəbini bütün fənlər üzrə əla qiymətlərlə bitirir. Ona həmin məktəbdə

X.Dadaşov 13 N-li musiqi məktəbinin, 1995-ci ildən etibarən isə Asəf Zeynallı ad. Azərbaycan Dövlət Musiqi Texnikumunun qarmom ixtisası üzrə müəllimi vəzifəsində çalışır.

Bu illər ərzində X.Dadaşov tədris prosesində istifadə etmək üçün müxtəlif musiqi alətləri üçün yazılmış kiçik etüd və pyesləri qarmom üçün köçürüb tədris edir.

Nəhayət, 15-16 il müəllimlik təcrübəsi toplayandan sonra Mədəniyyət Nazirliyinin musiqi təhsili üzrə metodika kabineti tərəfindən X.Dadaşova musiqi məktəblərinin qarmom sinfi üçün metodiki proqram hazırlamaq təklif olunur.

1983-cü ildə X.Dadaşovun tərtib etdiyi proqram çapdan çıxır. Həmin ildən etibarən X.Dadaşov artıq təcrübəli müəllim və metodist kimi müəllimləri təkmilləşdirmə kurslarında mühazirə və seminarlar keçirir.

Bir qədər sonra X.Dadaşova daha bir etimad göstərilir və "Qarmom məktəbi" dərsliyi hazırlamaq təklif olunur. Artıq 1986-cı ildə X.Dadaşovun "Qarmom məktəbi" dərsliyi hazır olur. Dərsliyin xüsusi redaktoru sənətsüaslıq namizədi, mərhum Bayram Hüseynli olur.

Dərslik bir neçə il müxtəlif musiqi məktəblərinin qarmom sinfi müəllimləri arasında müzakirə olunur və həm metodiki vəsait kimi, həm də etüd və pyeslər məcmuəsi kimi uşaq musiqi məktəblərində tədris olunmaq üçün layiq görülür.

Dərsliyin üstün cəhətlərindən biri də odur ki, hər hansı bir şəxs musiqi məktəbində oxumadan və müəllim xidmətindən istifadə etmədən, dərslikdə əvvəldən axıra kimi verilmiş metodiki göstərişlərə və tapşırıqlara əməl etməklə və not repertuarını mənimsəməklə dərsliyi başa vurarsa, həmin şəxs qarmom alətinə sərbəst yiyələnmiş olar. Beləliklə, qarmom məktəbi dərsliyi "özü öyrədən", yəni müəllim rolunu oynayır.

Qarmom məktəbi dərsliyinin yaranması musiqi məktəblərində qarmom ixtisasının tədrisinə müsbət təsir göstərməlidir. Əlbəttə, bununla kifayətlənməməli və gələcəkdə vaxtaşırı bu dərsliyin təkmilləşməsinə və yeni-yeni nəşrlərini təşkil etmək lazımdır.

müəllim işləmək təklif olunur. Elə həmin ildən 1995-ci ilədək X.Dadaşov 13 N-li musiqi məktəbinin, 1995-ci ildən etibarən isə Asəf Zeynallı ad. Azərbaycan Dövlət Musiqi Texnikumunun qarmom ixtisası üzrə müəllimi vəzifəsində çalışır. Bu illər ərzində X.Dadaşov tədris prosesində istifadə etmək üçün müxtəlif musiqi alətləri üçün yazılmış kiçik etüd və pyesləri qarmom üçün köçürüb tədris edir. Nəhayət, 15-16 il müəllimlik təcrübəsi toplayandan sonra Mədəniyyət Nazirliyinin musiqi təhsili üzrə metodika kabineti tərəfindən X.Dadaşova musiqi məktəblərinin qarmom sinfi üçün metodiki proqram hazırlamaq təklif olunur.

1983-cü ildə X.Dadaşovun tərtib etdiyi proqram çapdan çıxır. Həmin ildən etibarən X.Dadaşov artıq təcrübəli müəllim və metodist kimi müəllimləri təkmilləşdirmə kurslarında mühazirə və seminarlar keçirir. Bir qədər sonra X.Dadaşova daha bir etimad göstərilir və "Qarmom məktəbi" dərsliyi hazırlamaq təklif olunur. Artıq 1986-cı ildə X.Dadaşovun "Qarmom məktəbi" dərsliyi hazır olur. Dərsliyin xüsusi redaktoru sənətsüaslıq namizədi, mərhum Bayram Hüseynli olur. Dərslik bir neçə il müxtəlif musiqi məktəblərinin qarmom sinfi müəllimləri arasında müzakirə olunur və həm metodiki vəsait kimi, həm də etüd və pyeslər məcmuəsi kimi uşaq musiqi məktəblərində tədris olunmaq üçün layiq görülür. Dərsliyin üstün cəhətlərindən biri də odur ki, hər hansı bir şəxs musiqi məktəbində oxumadan və müəllim xidmətindən istifadə etmədən, dərslikdə əvvəldən axıra kimi verilmiş metodiki göstərişlərə və tapşırıqlara əməl etməklə və not repertuarını mənimsəməklə dərsliyi başa vurarsa, həmin şəxs qarmom alətinə sərbəst yiyələnmiş olar. Beləliklə, qarmom məktəbi dərsliyi "özü öyrədən", yəni müəllim rolunu oynayır.

Qarmom məktəbi dərsliyinin yaranması musiqi məktəblərində qarmom ixtisasının tədrisinə müsbət təsir göstərməlidir. Əlbəttə, bununla kifayətlənməməli və gələcəkdə vaxtaşırı bu dərsliyin təkmilləşməsinə və yeni-yeni nəşrlərini təşkil etmək lazımdır.

METODİK GÖSTƏRİŞLƏR

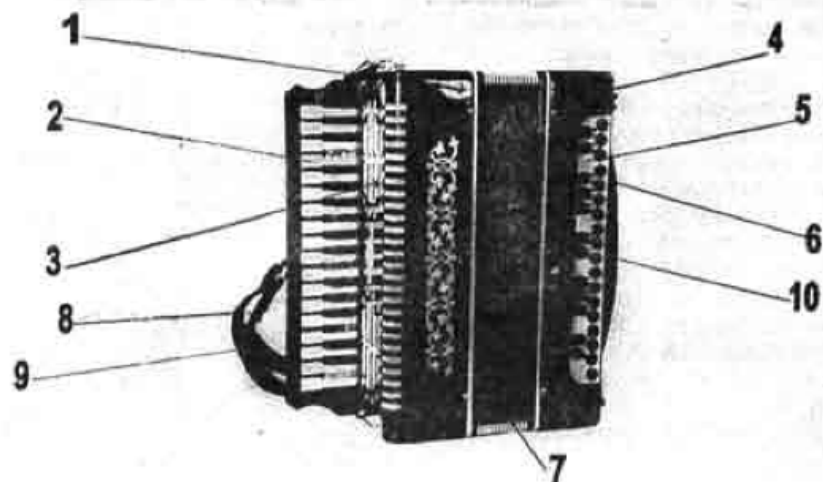
İlk məşğələdə müəllim şagirdə düzgün oturmağı, qarmonun vəziyyətini göstərməli, körüyün, hava axınının və polad tellərin köməyi ilə səsin əmələ gəlmə prinsipini başa salmalıdır.

Şagird körüyün düzgün və rəvan açılıb yığılmasını öyrənməli, eşitdiyi səsin güclü və ya zəifliyini körüyün sürəti ilə tənzimləməlidir. Şagird fikir verməlidir ki, biləyi və barmaqları klaviatura üzərində düzgün yerləşsin. Artıq ilk məşğələlərdə şagird not, barmaq, körük, say kimi anlayışları dərk etməlidir. Bunun üçün ilk növbədə bütöv və yarımotlardan istifadə etmək lazımdır. Belə notları çalarkən şagird deyilənləri daha tez qavrayır. Sonrakı məşğələlər ilk musiqi nəzəriyyəsinin, kiçik mahnı, rəqs melodiyalarının, etüd və pyeslərin öyrənilməsi əsasında qurulur.

МЕТОДИК КӨСТƏРИШЛƏР

İlk məşğələdə müəllim şagirdə düzgün oturmağı, qarmonun vəziyyətini göstərməli, körüyün, hava axınının və polad tellərin köməyi ilə səsin əmələ gəlmə prinsipini başa salmalıdır. Şagird körüyün düzgün və rəvan açılıb yığılmasını öyrənməli, eşitdiyi səsin güclü və ya zəifliyini körüyün sürəti ilə tənzimləməlidir. Şagird fikir verməlidir ki, bilək və barmaqları klaviatura üzərində düzgün yerləşsin. Artıq ilk məşğələlərdə şagird not, barmaq, körük, say kimi anlayışları dərk etməlidir. Bunun üçün ilk növbədə bütöv və yarımotlardan istifadə etmək lazımdır. Belə notları çalarkən şagird deyilənləri daha tez qavrayır. Sonrakı məşğələlər ilk musiqi nəzəriyyəsinin, kiçik mahnı, rəqs melodiyalarının, etüd və pyeslərin öyrənilməsi əsasında qurulur.

QARMONUN ÜMUMİ GÖRÜNÜŞÜ VƏ HİSSƏLƏRİ ГАРМОНУН ÜMUMİ KÖRÜNÜŞÜ VƏ HİSSƏLƏRİ

1. Sağ gövdə; 2. Sağ klaviatura – qrif;
3. Sağ şəbəkə; 4. Sol gövdə;
5. Sol klaviatura – qrif; 6. Sol şəbəkə;
7. Körük; 8. Sağ çiyin qayışı;
9. Sol çiyin qayışı; 10. Sol el qayışı.

QARMONUN ÇALĞI ZAMANI VƏZİYYƏTİ

Çalğı zamanı şagird qamətini düz saxlamalı, arxaya söykənməməli, qabağa və yana əyilməməli, qarmonu sinəsinə sıxmamalıdır. Bəstəboy şagirdlər üçün alçaq kürsü və ya ayağının altına dayaq qoymaq lazımdır. Şagird kürsünün ön tərəfində oturmalı, dabanı azca yuxarı qaldırıb sağ ayağının pəncəsini yerə möhkəm dayamalıdır.

Qrif sağ ayağın üzərində möhkəm yerləşməlidir. Sağ və sol qayışların köməyi ilə körüyü açmaq, sol şəbəkə, sağ ayaq və baş barmaqla yığmaq lazımdır.

Qarmonu ayaq üstə çalarkən körük sol çiyinə salınan qayışın köməyi ilə yığılır.

Sağ və sol əlin sərbəst hərəkəti, ifaçılıq texnikasının inkişafı şagirdin qarmonu düzgün vəziyyətdə tutmasından, normal oturuş qaydalarına riayət etməsindən çox asılıdır.

1. Sağ gövdə; 2. Sağ klaviatura – qrif;
3. Sağ şəbəkə; 4. Sol gövdə;
5. Sol klaviatura – qrif; 6. Sol şəbəkə;
7. Körük; 8. Sağ çiyin qayışı;
9. Sol çiyin qayışı; 10. Sol el qayışı.

ГАРМОНУН ЧАЛĞЫ ZAMANY VƏZİYYƏTİ

Чалгы заманы шакирд қамәтини дүз сакламагы, архага сөйкәнмәмәли, габага вә јана әјилмәмәли, гармону синәсинә сыхмамалыдыр. Бәстәбәј шакирдләр үчүн алчаг күрсү вә ја ајагынын алтына дајаг қоймаг лазымдыр. Шакирд күрсүнүн ön тәрәфиндә отурмалы, дабаны асча јухары галдырыб сак ајагынын пәнчәсини јерә мөһкәм дајамалыдыр. Гриф сак ајагынын үзәриндә мөһкәм јерләшмәлидир. Сак вә сол қайышларын көмәјилә көрүјү асмаг, сол шәбәкә, сак ајаг вә баш бармагыла јыгмаг лазымдыр. Гармону ајаг үстә чаларкән көрүк сол чийинә салынан қайышын көмәји илә јыгылып.

Сак вә сол әлин сәрбәст һәрәкәти, ифащылыг техникасынан инкишафы шакирдин гармону дүзгүн вәзијјәтдә тутмасындан, нормал отуруш қайдаларына риаягәт әтмәсиндән көх асылыдыр.

Müəllim bütün təlim boyu şagirdin oturuşuna və qarmonu tutma vəziyyətinə nəzarət etməlidir.

düzgün vəziyyət
düzgün vəziyyət

SAĞ VƏ SOL ƏLİN VƏZİYYƏTİ

Qarmonun sağ klaviaturası əsasən dörd barmaqlı ifa üçün nəzərdə tutulur. Lakin qamma, arpecio və bəzi əsərlərin ifası zamanı baş barmaqdan da istifadə etmək lazımdır. Əzələləri gərmək şərtlə baş barmağı qrifin kənarına möhkəm söykəmək lazımdır. Ovucun içini qrifin kənarına söykəyib, baş barmağı qrifin arxasına aparmaq olmaz. Bunu etmək lazımdır ki, barmaqlar klaviatura üzərində aşağı-yuxarı sərbəst hərəkət edə bilsin. Bu zaman dirsək bədənə sıxılmamalıdır.

düzgün vəziyyət
düzgün vəziyyət

Müəllim bütün təlim boyu şagirdin oturuşuna və qarmonu tutma vəziyyətinə nəzarət etməlidir.

səhv vəziyyət
səhv vəziyyət

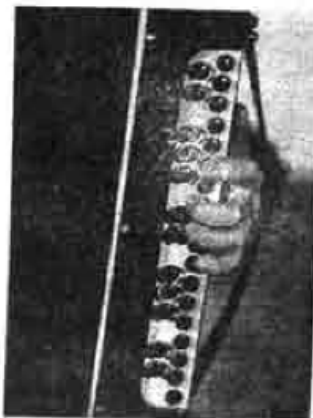
SAĞ VƏ SOL ƏLİN VƏZİYYƏTİ

Qarmonun sağ klaviaturası əsasən dörd barmaqlı ifa üçün nəzərdə tutulur. Lakin qamma, arpecio və bəzi əsərlərin ifası zamanı baş barmaqdan da istifadə etmək lazımdır. Əzələləri gərmək şərtlə baş barmağı qrifin kənarına möhkəm söykəmək lazımdır. Ovucun içini qrifin kənarına söykəyib, baş barmağı qrifin arxasına aparmaq olmaz. Bunu etmək lazımdır ki, barmaqlar klaviatura üzərində aşağı-yuxarı sərbəst hərəkət edə bilsin. Bu zaman dirsək bədənə sıxılmamalıdır.

səhv vəziyyət
səhv vəziyyət

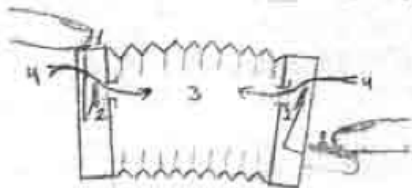
Qarmonun sol klaviaturası üç və bəzi hallarda dörd barmaqla çalınır. Sol əl sol qayıqla şəbəkə arasında yerləşdirilir. Bilək və baş barmağın yan tərəfi sol şəbəkəyə ehtiyatlı şəkildə sıxılmalıdır ki, barmaqlar klaviatura üzərində sərbəst hərəkət etsin. Ovucun içi sol şəbəkədən bir az aralı qalmalıdır.

düzgün vəziyyət
düzgün vəziyyət

SƏSİN ƏMƏLƏ GƏLMƏSİ

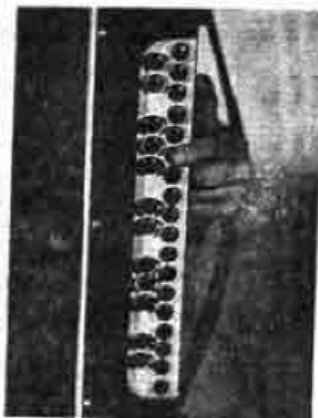
Musiqi (melodiya) müəyyən yüksəklikə malik olan səslərdən əmələ gəlir. Sağ və ya sol klaviaturanın hər hansı bir dilini sıxıb, körüyü hərəkət etdirsək müəyyən bir səs eşidərik. Körüyün hərəkəti zamanı hava axını əmələ gəlir. Dil sıxılarkən hava axını səs telli yerləşən ensiz kanaldan keçir və onu ehtizaza gətirib səs dalğası yaranır.

1. Sıxılmış dil;
2. Səs telli yerləşən kanal;
3. Körük;
4. Hava axını.

Körük sol əl vasitəsilə hərəkətə gətirilir. Sağ və ya sol klaviaturanın dillərini heç bir təzyiq göstərmədən yumşaq sıxmaq lazımdır. Çünki səs gücü dilin bərk sıxılmasından yox, körüyün sürətindən asılıdır.

Гармонун сол клавиатурасы үч və бəzi hallarda дörd бармаqla чалыныр. Сол əл сол qayıqla şəbəkə arasında yerləşdirilir. Bilək və baş barmağın yan tərəfi sol şəbəkəyə ehtiyatlı şəkildə sıxılmalıdır ki, barmaqlar klaviatura üzərində sərbəst hərəkət etsin. Овучун ичи сол şəbəkədən bir az aralı qalmalıdır.

səhv vəziyyət
səhv vəziyyət

SƏSİN ƏMƏLƏ KƏLMƏSİ

Musiqi (melodiya) müəyyən yüksəklikə malik olan səslərdən əmələ gəlir. Sağ və ya sol klaviaturanın hər hansı bir dilini sıxıb, körüyü hərəkət etdirsək müəyyən bir səs eşidərik. Körüyün hərəkəti zamanı hava axını əmələ gəlir. Dil sıxılarkən hava axını səs telli yerləşən ensiz kanaldan keçir və onu ehtizaza gətirib səs dalğası yaranır.

1. Sıxılmış dil;
2. Səs telli yerləşən kanal;
3. Körük;
4. Hava axını.

Körük sol əl vasitəsilə hərəkətə gətirilir. Sağ və ya sol klaviaturanın dillərini heç bir təzyiq göstərmədən yumşaq sıxmaq lazımdır. Çünki səs gücü dilin bərk sıxılmasından yox, körüyün sürətindən asılıdır.

KÖRÜYÜN HƏRƏKƏTİ

Körüyün düzgün hərəkətinin mənimsənilməsi prosesində aşağıdakıları bilmək vacibdir; müəyyən davamı olan not (səs) çalınarkən və ya musiqi ifası davam edərkən körüyün hərəkətini dəyişmək olmaz. Çalğı zamanı körüyün hərəkətini hiss edilmədən dəyişmək lazımdır. Körüyün düz, rəvan və bərabər ölçülərlə açılıb yığılmasını şagird dəqiq mənimsəsə musiqi əsəri daha dolğun, mənalı və gözəl səslənər.

Səs gücləndirmək üçün körüyün hərəkət sürətini artırmaq, zəiflətmək üçün azaltmaq lazımdır.

Körüyün açılmasını göstərən işarə – Y –
Körüyün yığılmasını göstərən işarə – П –
Çalğı zamanı körüyün üst hissəsi alt hissəsinə nisbətən daha çox açılır. Körüyü axıra qədər açıb yığmaq lazım deyil.

APPLİKATURA

Barmaqların klaviatura üzərində düzgün yerləşdirilməsinə applikatura deyilir. Barmaqların yerdəyişməsi və baş barmağın işlədilməsi, təbii (üçüncü və ya dördüncü barmağın altına qoyulması) əsasən qamma və arpejioların çalınması zamanı öyrənilir. Baş və çeçələ barmağı qara dillər üzərinə qoymaq olmaz.

Applikaturası göstərilməyən əsərlərdə müəllim, lazım gələrsə özü barmaqların yerini təyin etməlidir.

Not sətrində barmaqlar rəqəmlə göstərilir:

- Baş barmaq – birinci barmaq.
- Göstərici barmaq – ikinci barmaq.
- Orta barmaq – üçüncü barmaq.
- Adsız barmaq – dördüncü barmaq.
- Çeçələ barmaq – beşinci barmaq.

KÖRÜYÜN HƏRƏKƏTİ

Körüyün düzgün hərəkətinin mənimsənilməsi prosesində aşağıdakıları bilmək vacibdir; müəyyən davamı olan not (səs) çalınarkən və ya musiqi ifası davam edərkən körüyün hərəkətini dəyişmək olmaz. Çalğı zamanı körüyün hərəkətini hiss edilmədən dəyişmək lazımdır. Körüyün düz, rəvan və bərabər ölçülərlə açılıb yığılmasını şagird dəqiq mənimsəsə musiqi əsəri daha dolğun, mənalı və gözəl səslənər.

Səs gücləndirmək üçün körüyün hərəkət sürətini artırmaq, zəiflətmək üçün azaltmaq lazımdır.

Körüyün açılmasını göstərən işarə – Y –
Körüyün yığılmasını göstərən işarə – П –

Çalğı zamanı körüyün üst hissəsi alt hissəsinə nisbətən daha çox açılır. Körüyü axıra qədər açıb yığmaq lazım deyil.

АППЛИКАТУРА

Barmaqların klaviatura üzərində düzgün yerləşdirilməsinə applikatura deyilir. Barmaqların yerdəyişməsi və baş barmağın işlədilməsi, təbii (üçüncü və ya dördüncü barmağın altına qoyulması) əsasən qamma və arpejioların çalınması zamanı öyrənilir. Baş və çeçələ barmağı qara dillər üzərinə qoymaq olmaz.

Applikaturası göstərilməyən əsərlərdə müəllim, lazım gələrsə özü barmaqların yerini təyin etməlidir.

Not sətrində barmaqlar rəqəmlə göstərilir:

- Baş barmaq – birinci barmaq.
- Göstərici barmaq – ikinci barmaq.
- Orta barmaq – üçüncü barmaq.
- Adsız barmaq – dördüncü barmaq.
- Çeçələ barmaq – beşinci barmaq.

SƏS

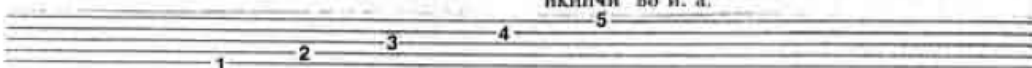
Hər bir musiqi səsinin bir sıra xüsusiyyətləri vardır. Bu xüsusiyyətlər səsin yüksəklik, uzunluq (davamlılıq), güc və tembrindən ibarətdir.

Musiqi səsləri not işarələri ilə yazıya köçürülür.

NOT YAZISI

Notlar beş üfiqi (horizontal) xətdə yazılır. Bu, not sətri adlanır.

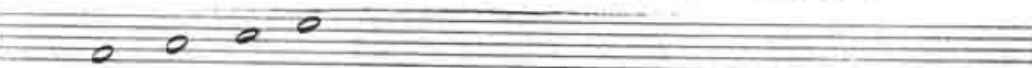
Not sətrini əmələ gətirən xətlər aşağıdan yuxarıya sayılır, yəni birinci, ikinci və i. a.

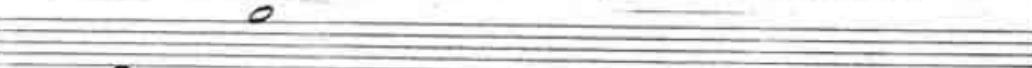
Not sətrində yazılan notların vasitəsilə səslərin yüksəkliyi təyin olunur. Notlar xətt üzərində belə yazılır:

Xətlərin arasında isə belə:

Sətrin altında və üstündə belə:

Daha yüksək (zil) və daha aşağı (bəm) səsləri yazmaq üçün əlavə xətlərdən istifadə olunur. Not sətrinin üstündə üst əlavə xətlər yerləşir və altından yuxarı sayılır.

Üst əlavə xətlərin üzərində və arasında yüksək səslər yazılır.

Not sətrinin altında alt əlavə xətlər yerləşir və yuxarıdan aşağı sayılır.

CƏS

Hər bir musiqi səsinin bir sıra xüsusiyyətləri vardır. Bu xüsusiyyətlər səsin yüksəklik, uzunluq (davamlılıq), güc və tembrindən ibarətdir.

Musiqi səsləri not işarələri ilə yazıya köçürülür.

NOT JAZYCY

Notlar beş üfiqi (horizontal) xətdə yazılır. Bu, not sətri adlanır.

Not sətrini əmələ gətirən xətlər aşağıdan yuxarıya sayılır, yəni birinci, ikinci və i. a.

Not sətrində yazılan notların vasitəsilə səslərin yüksəkliyi təyin olunur. Notlar xətt üzərində belə yazılır:

Xətlərin arasında isə belə:

Sətrin altında və üstündə belə:

Daha yüksək (zil) və daha aşağı (bəm) səsləri yazmaq üçün əlavə xətlərdən istifadə olunur. Not sətrinin üstündə üst əlavə xətlər yerləşir və altından yuxarı sayılır.

Üst əlavə xətlərin üzərində və arasında yüksək səslər yazılır.

Not sətrinin altında alt əlavə xətlər yerləşir və yuxarıdan aşağı sayılır.

Alt əlavə xətlərin üzərində və arasında aşağı səslər yazılır.

Musiqidə müxtəlif yüksəkliyə malik yeddi əsas səs vardır: Do, - re, - mi, - fa, - sol, - lya, - si.

Hər hansı bir səsin ad və yüksəkliyini təyin etmək üçün not sətrinin başlanğıcında xüsusi bir işarə yazılır. Kaman açarı və ya sol açar adlanan bu işarə "sol" notunun ikinci xəttin üzərində yazıldığını göstərir:

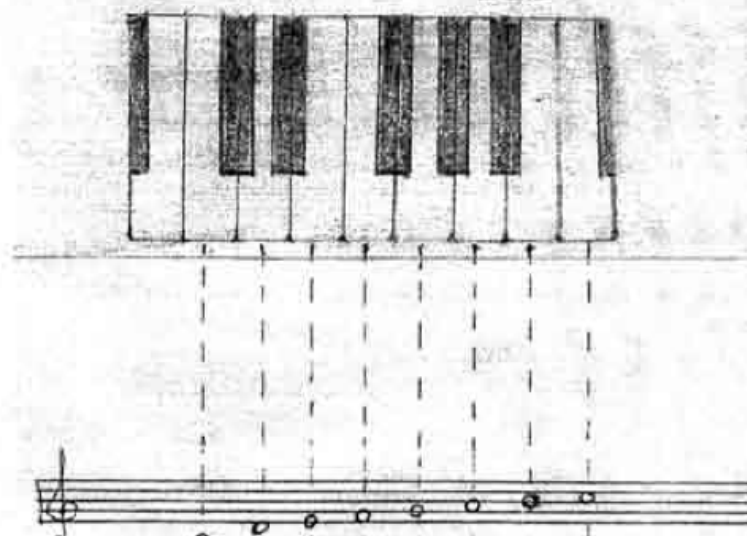
Digər səslər not sətrində belə yazılır:

Alt əlavə xətlərin üzərində və arasında aşağı səslər yazılır.

Musiqidə müxtəlif yüksəkliyə malik yeddi əsas səs vardır: Do, - re, - mi, - fa, - sol, - lya, - si.

Hər hansı bir səsin ad və yüksəkliyini təyin etmək üçün not sətrinin başlanğıcında xüsusi bir işarə yazılır. Kaman açarı və ya sol açar adlanan bu işarə "sol" notunun ikinci xəttin üzərində yazıldığını göstərir:

Digər səslər not sətrində belə yazılır:

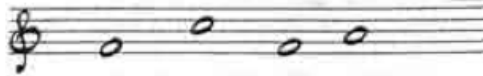

DO - RE - MI - FA - SOL - LYA - SI - DO

DO - RE - MI - FA - SOL - LYA - SI - DO - RE - MI - FA - SOL - LYA - SI - DO - RE - MI - FA

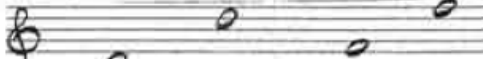
İki səs arasında olan yüksəklik fərqi interval adlanır:

Ики сəs арасында olan жүксәклик фәрги интервал адланыр:

və i. a.

Eyni adlı iki səs arasındakı məsafəyə oktava deyilir:

Ејни адлы ики сəs арасындакы мәсәфәјә октава дејилыр:

və i. a.

Oktava səs düzümünün bir hissəsidir. Qarmonun sağ və sol klaviaturasının hər biri 2,5 oktavadır:

Октава сәс дүзүмүнүн бир һиссәсидир. Гармонун сағ вә сол клавиатурасынын һәр бири 2,5 октавадыр:

do re mi fa sol la si do re mi fa sol la si do re mi fa

BİRİNCİ OKTAVA

İKİNCİ OKTAVA

ÜÇÜNCÜ OKTAVA (NATAMAM)

SƏSİN UZUNLUĞU

Səsin uzunluğu müxtəlif şəkildə yazılan not işarələrindən istifadə etməklə göstərilir:

və s.

Tam not (bütöv) – Bu halda səsi "dörd" sayına qədər uzaltmaq lazımdır. Tam not çalınarkən barmaq dil üzərindən götürülməməli və körüyün istiqaməti dəyişməməlidir:

СӘСИН УЗУНЛУҒУ

Сәсин узунлуғу мұхтәлиф шәкилдә јазылан нот ишарәләриндән истифадә етмәклә көстәриһилыр:

Там нот (бүтөв)–Бу һалда сәси "дөрл" сајына гәдәр узатмағ лағымдыр.Там нот чалынаркән бармағ дил үзәриндән көтүрүлмәмәли вә көрүјүн истиғамәти дәјишмәмәлиһилыр:

say: bir, iki, üç, dörd

MƏŞĞƏLƏLƏR

МӘШҒƏЛƏЛƏР

Y AÇ P BAĞLA V P V P V P

SAY: 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4.

Y P V V P

SAY: 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4.

Y 2 barmaq 3 barmaq 4 b. 3 4 3 2 2

SAY: 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4.

Y 2 b. 3 4 3 2 4 3 2

SAY: 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4.

Y 1 2 3 4 2 3 2 1

SAY: 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4. 1,2,3,4.

Yarımnot. Bu halda isə səsi "iki" sayına kimi uzaltmaq lazımdır. Yarımnot çalınarkən barmaq dil üzərindən götürülmür və körüyün istiqaməti dəyişmir:

Y P

SAY: BİR, İKİ. BİR, İKİ.

Bütöv notun uzunluğu iki yarımnotun uzunluğuna bərabərdir:

Бүтөв нотун узунлуғу ики јарымнотун узунлуғуна бәрабәрһилыр:

TAM NOT

YARIM NOT

BİR-İKİ

ÜÇ-DÖRD

"Səsin uzunluğu" fəslə keçilərkən şagirdə düzgün saymaq bacarığını mənimsətmək vacibdir. Bunun üçün ilk məşğələlərdə not set-

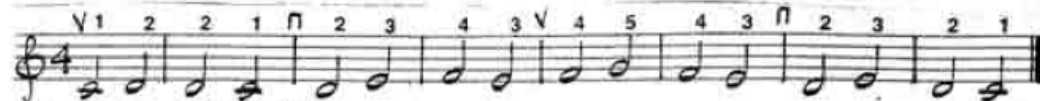
"Сәсин узунлуғу" фәсли кечиләркән шағирдә дүзгүн сајмағ бачарығыны мәнисмәтмәк вәҗибһилыр. Бунын үчүн илк мәшғәләләр-

rinin əvvəlində – 4 – rəqəmini yazmaq lazımdır. Şagird tam notu 4-ə (bir-iki-üç-dörd), yarımnotu isə 2-yə (bir-iki) kimi saymaqla səsin uzunluğu anlayışına daha asan yolla yiyələnir.

дә нот сәтринин əvvəlində – 4 – rəqəmini yazmaq lazımdır. Шакирд там ноту 4-ə (бир-и́ки-үч-дөрд), яримноту исә 2-йә (бир-и́ки) kimi saymaqla səsin uzunluğu anlayışına daha asan yolla yiyələnir.

МƏŞГƏЛƏЛƏР

МƏШГƏЛƏЛƏР

SAY: 1-2, 3-4, 1-2, 3-4. və s.

Musiqi əsərinin sonu açıq və tünd rəngli iki xətlə bağlanır.

Му́сиги əsərinin sonu ачығ və түш рəңгли и́ки xətlə bağланьыр.

Çalğı zamanı əsərin hər hansı bir hissəsinin təkrar olunduğunu göstərmək üçün not yazısında təkrar işarəsi – **repriza** tətbiq olunur.

Чалгы заманы əsərin hər hansı bir hissəsinin təkrar olunduğunu көстərmək үчүн нот жазысында тєкрар ишарəsi – **repriza** тəтбиғ олунур.

Repriza işarələri arasında yerləşən musiqi parçası təkrar olunmalıdır. Əsərin başlanğıcında kaman açarından sonra çox vaxt "repriza" göstərilir.

Репри́за ишарələri арасында yerləşən му́сиги парчасы тəкрар олунмалыдыр. Əsərin башлангычында каман ачарындан сонра чох вахт "репрiza" көстəрилмир.

МƏŞГƏЛƏЛƏР

МƏШГƏЛƏЛƏР

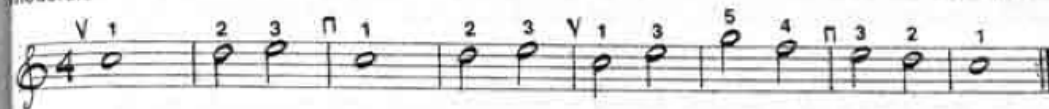

ETÜD

ЕТҮД

K. Çerni
K. Черни

Moderalo

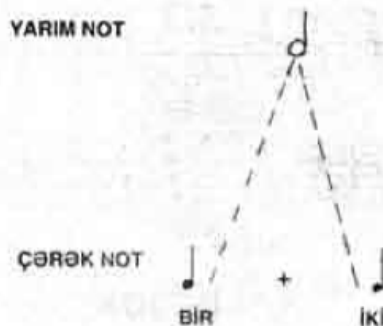
Çərək not – $\frac{1}{4}$, səsi "bir" sayına uzatmaq lazımdır. Çərək not çalınarkən barmaq pərdə üzərindən götürülməməli və köürün istiqaməti dəyişməməlidir.

Yarım notun uzunluğu iki çərək notun uzunluğuna bərabərdir.

Чəрək нот – $\frac{1}{4}$, səsi "бир" sayına uzatmaq lazımdır. Чəрək нот чалынаркən бармаг пəрдə үзəриндən көтүрүлмəмəли və көүрүн истигамəти дəйишмəмəлидир.

Ярым нотун узунлугу и́ки чəрək нотун узунлугуна бəрəбəрдир.

YARIM NOT

Dörd sayına uzunluqların aşağıdakı fərqi alınır:

Дөрд sayına узунлугларын ашағыдакы фəрғи алыньыр:

МƏŞГƏЛƏЛƏР

МƏШГƏЛƏЛƏР

VASILYOK

Gaio

ВАСИЛЈОК

Uşaq mahnısı
Ушаг маһнысы

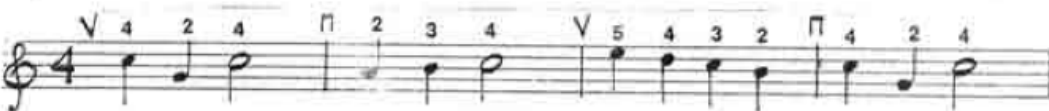

MELODIYA

Adagio

МЕЛОДИЈА

M. Əhmədov
M. Əhmədov

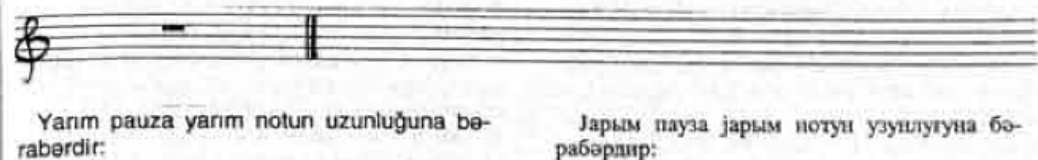
PAUZALAR

Musiqidə səslənmə zamanı təsadüf edilən müvəqqəti fasiləyə **pauza** deyilir. Pauza vaxtı barmaq dil üzərindən götürülür. Pausalarn uzunluğu səslərin uzunluğu kimi ölçülür.

Tam pauza tam notun (o) uzunluğuna bərabərdir:

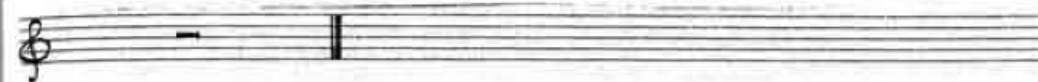
ПАУЗАЛАР

Мусигидə сəслəнмə заманы тəсəдүф едилəн мұвəqqəти фəсилəyə **пауза** дəйилр. Пауза вəхты бармаг дил үзəриндəн кəтүрүлүр. Паузаларын узунлугу сəслəрин узунлугу кими өлчүлүр. Там пауза там нотун (o) узунлугуна бəрəбəрдир:

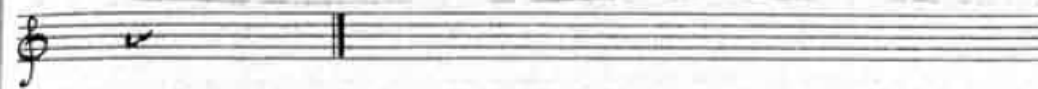
Yarım pauza yarım notun uzunluğuna bərabərdir:

Ярым пауза ярым нотун узунлуғуна бəрəбəрдир:

Çəmək pauza çəmək notun uzunluğuna bərabərdir:

Чəрəк пауза чəрəк нотун узунлугуна бəрəбəрдир:

MƏŞĞƏLƏLƏR

МƏШГƏЛƏЛƏР

XANƏ VƏ XANƏ ÖLÇÜLƏRİ

Notun asan oxunması üçün musiqi əsəri bərabər hissələrə – xanələrə bölünür. Hər xanənin birinci notu vurğu – aksent ilə başlanır – (>). Xanələr bir-birindən xətlərlə ayrılır. Bu xətlərə xanə xətləri deyilir.

ХАНƏ ВƏ ХАНƏ ӨЛЧҮЛƏРИ

Нотун асан охунмасы үчүн мусиги əсəри бəрəбəр hissələrə – ханələrə бөлүнүр. Hər ханəнин биринчи ноту вургу – аксент илə башланыр – (>). Ханələr бир-бириндən xətlərlə ајрылып. Бу xətlərə ханə xətləri дəйилр.

Hər bir musiqi əsərinin əvvəlində kaman açarıdan sonra ölçü yazılır. Ölçü bir-birinin altında yazılan (kəsr şəklində) iki rəqəmdən ibarətdir: 2/4 ; 3/4 ; 4/4 ; 6/8 və s. Üst rəqəm hər xanəni neçəyə saymaq lazım olduğunu bildirir. Alt rəqəm isə hər xanənin uzunluq

Hər bir мусиги əсərinin əvvəlində kaman ачарындан sonra өлчү јазылып. Өлчү бир-биринин алтында јазылан (кəср шəклində) ики рəгəмдən ибарəтдир: 2/4 ; 3/4 ; 4/4 ; 6/8 və c. Yst рəгəм һər ханəни нечəјə сажмак лəзим олдугуны билдирир. Алт рəгəм

vahidini göstərir. Məsələn: çərək, səkkizlik və s.

Əsərin əvvəlində 2/4 ölçüsü yazılmışdırsa, hər xanəni bir – və, iki – və kimi saymaq lazımdır.

3/4 ölçüsünü – bir-və, iki-və, üç-və – kimi;

4/4 – ölçüsünü – bir-və, iki-və; üç-və; dörd-və kimi saymaq lazımdır. Xanələr bir-birinə bərabər olmalıdır. Bəzi hallarda 4/4 ölçüsü – S hərfi ilə də əvəz olunur.

SƏKKİZLİK NOTLAR VƏ PAUZALAR

Yuxarıda göstərilən bütöv, yarım, çərək notlardan və pauzalardan əlavə səkkizlik notlar və pauzalar da vardır:

Səkkizlik notun uzunluğu çərək notun uzunluğunun yarısına, iki səkkizlik not bir çərək notun uzunluğuna bərabərdir.

həər xanəni uzunluq vahidini göstərir. Məsələn: çərək, səkkizlik və s.

Əsərin əvvəlində 2/4 ölçüsü yazılmışdırsa, hər xanəni bir – və, iki – və kimi saymaq lazımdır. 3/4 ölçüsünü – bir-və, iki-və, üç-və – kimi; 4/4 – ölçüsünü – bir-və, iki-və; üç-və; dörd-və kimi saymaq lazımdır. Xanələr bir-birinə bərabər olmalıdır. Bəzi hallarda 4/4 ölçüsü – S hərfi ilə də əvəz olunur.

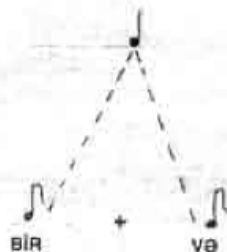
SƏKKİZLİK NOTLAR VƏ PAUZALAR

Yuxarıda göstərilən bütöv, yarım, çərək notlardan və pauzalardan əlavə səkkizlik notlar və pauzalar da vardır:

Səkkizlik notun uzunluğu çərək notun uzunluğunun yarısına, iki səkkizlik not bir çərək notun uzunluğuna bərabərdir.

ÇƏRƏK NOT

SƏKKİZLİK NOT

SAY: 1 – və; 2 – və; 1 – və; 2 – və; 1 – və; 2 – və; 1 – və – 2 – və

Dörd və sayına uyğun uzunluqların aşağıdakı fərqi alınır:

BÜTÖV:

YARIM:

ÇƏRƏK:

SƏKKİZLİK:

1 – və – 2 – və – 3 – və – 4 – və

Səkkizlik notları bir-biri ilə düz xətlə də bir-
ləşdirmək olar. Bu, notların asan oxunması-
na kömək edir. Məsələn:

Səkkizlik pauzanın (- 7 -) uzunluğu səkkizlik notun uzunluğuna bərabərdir. Səkkizlik notun sayılması üçün çərək notun uzunluğunu yarıya bölmək, hər saya (hər zərbəyə) "və" işarəsini əlavə etmək lazımdır:

Bir – və; iki – və; üç – və; dörd – və.

Sayın həmişə düzgün və rəvan olması yadda saxlanmalıdır.

Melodiyada səkkizlik notlardan əlavə başqa ölçülü (o, d, c) notlar da olur. Məsələn:

Səkkizlik notları bir-biri ilə düz xətlə də bir-
ləşdirmək olar. Bu, notların asan oxunması-
na kömək edir. Məsələn:

Səkkizlik pauzanın (- 7 -) uzunluğu səkkizlik notun uzunluğuna bərabərdir. Səkkizlik notun sayılması üçün çərək notun uzunluğunu yarıya bölmək, hər saya (hər zərbəyə) "və" işarəsini əlavə etmək lazımdır: Bir – və; iki – və; üç – və; dörd – və.

Sayın həmişə düzgün və rəvan olması yadda saxlanmalıdır.

Melodiyada səkkizlik notlardan əlavə başqa ölçülü (o, d, c) notlar da olur. Məsələn:

MƏŞĞƏLƏLƏR

MƏŞĞƏLƏLƏR

МӘШГӘЛӘЛӘР

МӘШГӘЛӘЛӘР

ONALTILIQ NOTLAR VƏ PAUZALAR

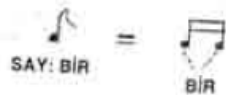
Səkkizlik not iki bərabər onaltılıq nota bölünür:

SƏKKİZLİK

ONALTILIQ

VƏ YA

SAY: BİR

BİR

ОНАЛТЫЛЫГ НОТЛАР ВƏ ПАУЗАЛАР

Сəккizлик нот икi бəрəбər оналтылыг нота бөлүнүр:

Onaltılıq pauzanın uzunluğu onaltılıq notun uzunluğuna bərabərdir. Onaltılıq pauza belə yazılır:

İki onaltılıq not bir səkkizlik nota bərabər olduğuna görə hər sayda iki onaltılıq not çalmaq lazımdır. Məsələn:

Çox vaxt səkkizlik notlar onaltılıq notlarla qruplaşır. Məsələn:

MƏŞGƏLƏLƏK

Мəшғəлələр

NOTLARIN ƏSAS ÖLÇÜSÜNÜ ARTIRAN ƏLAVƏ İŞARƏLƏR

Musiqi əsərlərində notların əsas ölçüsünü artırmaq lazım gəldikdə nöqtə, liqa və fermata işarələrindən istifadə olunur:

1. **Nöqtə** – notun sağ tərəfində qoyulur və əsas ölçünün yarısına bərabərdir.

2. **Liqa** – notların alt və ya üst tərəfindən qovş şəkilli xətlə birləşdirilməsinə deyilir. Liqalanma nəticəsində eyni yüksəklikdə olan notların səslənmə müddəti arası kəsilmədən uzanır:

3. **Fermata** – not və pauzaların altında və ya üstündə olan işarələr $\frown$ $\smile$ onların qeyri-müəyyən vaxta qədər uzatmaq lazım olduğunu göstərir.

Fermata işarəsinin davam müddəti ifaçının istəyindən asılıdır.

ALTERASIYA İŞARƏLƏRİ

Musiqidə hər hansı bir səsi yarım ton zilləşdirmək və ya bəmləşdirmək istədikdə, alterasiya işarələrindən istifadə edilir. Alterasiya işarələri – diyez – $\sharp$; bemol – $\flat$; və bu işarələri ləğv edən bekar – $\natural$ – dir.

Hər hansı bir notun əvvəlində $\sharp$ işarəsi yazılırsa, həmin notu yarım ton zilləşdirmək lazımdır.

Notun əvvəlində $\flat$ işarəsi yazılırsa, həmin notu yarım ton bəmləşdirmək lazımdır.

Diyez və bemol işarələrindən əlavə bəzi hallarda dubl diyez (x) və dubl bemol ($\flat\flat$) işarələrindən də təsadüf olunur:

X – səsi bir ton zilləşdirir.

NOTLARIN ƏSAS ÖLÇÜSÜNÜ ARTIRAN ƏLAVƏ İŞARƏLƏR

Musiqi əsərlərində notların əsas ölçüsünü artırmamaq lazım gəldikdə nöqtə, liqa və fermata işarələrindən istifadə olunur:

1. **Nöqtə** – notun sağ tərəfində qoyulur və əsas ölçünün yarısına bərabərdir.

2. **Liqa** – notların alt və ya üst tərəfindən qovş şəkilli xətlə birləşdirilməsinə deyilir. Liqalanma nəticəsində eyni yüksəklikdə olan notların səslənmə müddəti arası kəsilmədən uzanır:

3. **Fermata** – not və pauzaların altında və ya üstündə olan işarələr $\frown$ $\smile$ onların qeyri-müəyyən vaxta qədər uzatmaq lazım olduğunu göstərir.

Fermata işarəsinin davam müddəti ifaçının istəyindən asılıdır.

ALTERASIYA İŞARƏLƏRİ

Musiqidə hər hansı bir səsi yarım ton zilləşdirmək və ya bəmləşdirmək istədikdə, alterasiya işarələrindən istifadə edilir. Alterasiya işarələri – diyez – $\sharp$; bemol – $\flat$; və bu işarələri ləğv edən bekar – $\natural$ – dir.

Hər hansı bir notun əvvəlində $\sharp$ işarəsi yazılırsa, həmin notu yarım ton zilləşdirmək lazımdır.

Notun əvvəlində $\flat$ işarəsi yazılırsa, həmin notu yarım ton bəmləşdirmək lazımdır.

Diyez və bemol işarələrindən əlavə bəzi hallarda dubl diyez (x) və dubl bemol ($\flat\flat$) işarələrindən də təsadüf olunur:

$\flat\flat$ – səsi bir ton bəmləşdirir.

Bekar ($\natural$) və dubl bekar ($\flat\flat$) işarələri isə $\sharp$; X, $\flat$; $\flat\flat$ işarələrini ləğv edib əsas səsi bərpa edir.

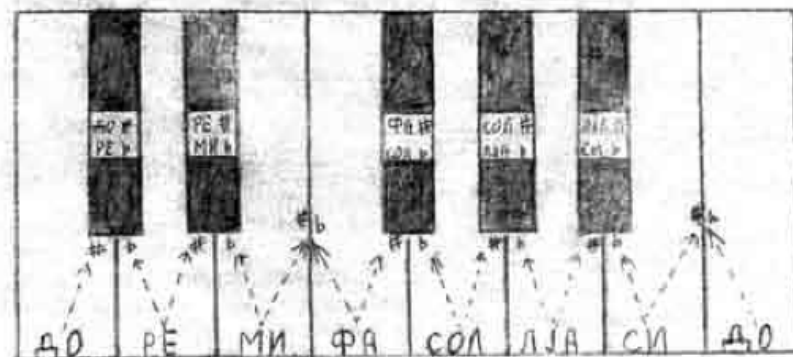
Alterasiya işarələri kaman açarından sonra yazılırsa, bunlar açar işarələri adlanır və əsər boyu öz təsirini itirmir. Alterasiya işarələri notun qabağında yazılırsa, bunlar təsadüfi işarələr adlanır və bir xanə daxilində təsir edir.

X – səsi bir ton zilləşdirir.

$\flat\flat$ – səsi bir ton bəmləşdirir.

Bekar ($\natural$) və dubl bekar ($\flat\flat$) işarələri isə $\sharp$; X, $\flat$; $\flat\flat$ işarələrini ləğv edib əsas səsi bərpa edir.

Alterasiya işarələri kaman açarından sonra yazılırsa, bunlar açar işarələri adlanır və əsər boyu öz təsirini itirmir. Alterasiya işarələri notun qabağında yazılırsa, bunlar təsadüfi işarələr adlanır və bir xanə daxilində təsir edir.

İKİ ƏLLƏ ÇALĞI

Son vaxtlar qarmon həm sağ və həm də sol əllə ifa olunan musiqi aləti səviyyəsinə gəlib çatmışdır. Hal-hazırda musiqi məktəblərinin qarmon sinfində təhsil alan şagirdlər bütün not repertuarlarını sağ və sol əllə ifa edirlər.

Düzdür, qarmonun sol klaviaturasının sağ əli müşayiət etmək üçün imkanı azdır, buna baxmayaraq etüd, pyes və bəzi əsərlər çalınarkən ən sadə (iki və üç səslil) akkordlardan istifadə etmək olur.

Verilmiş not repertuarında sol əl partiyası dərsləyin müəllifi tərəfindən işlənilib hazırlanmışdır.

Sağ və sol əllə çalğı, get-gedə qarmonda daha iri və daha mürəkkəb əsərlər ifa etmək üçün geniş imkanlar açır. İki əllə çalğı üçün nəzərdə tutulan not repertuarı iki not sətrində yazılır. Not sətriləri bir-biri ilə fiqurlu mötərizə və ya açıq və tünd xətlə birləşdirilir. Üst sətrdə sağ əlin partiyası, alt sətrdə isə sol əlin partiyası yazılır. Bu mötərizələr **akkolada** adlanır. Hər iki sətir kaman açarı ilə başlanır.

İKİ ƏLLƏ ÇALĞI

Son vaxtlar qarmon həm sağ və həm də sol əllə ifa olunan musiqi aləti səviyyəsinə gəlib çatmışdır. Hal-hazırda musiqi məktəblərinin qarmon sinfində təhsil alan şagirdlər bütün not repertuarlarını sağ və sol əllə ifa edirlər.

Düzdür, qarmonun sol klaviaturasının sağ əli müşayiət etmək üçün imkanı azdır, buna baxmayaraq etüd, pyes və bəzi əsərlər çalınarkən ən sadə (iki və üç səslil) akkordlardan istifadə etmək olur.

Verilmiş not repertuarında sol əl partiyası dərsləyin müəllifi tərəfindən işlənilib hazırlanmışdır.

Sağ və sol əllə çalğı, get-gedə qarmonda daha iri və daha mürəkkəb əsərlər ifa etmək üçün geniş imkanlar açır. İki əllə çalğı üçün nəzərdə tutulan not repertuarı iki not sətrində yazılır. Not sətriləri bir-biri ilə fiqurlu mötərizə və ya açıq və tünd xətlə birləşdirilir. Üst sətrdə sağ əlin partiyası, alt sətrdə isə sol əlin partiyası yazılır. Bu mötərizələr **akkolada** adlanır. Hər iki sətir kaman açarı ilə başlanır.

SAĞ ƏL

AKKOLADA

SOL ƏL

İki əllə çalmağa başlamazdan əvvəl sağ və sol əlin partiyalarını ayrı-ayrılıqda mükəmməl öyrənmək lazımdır. Hər iki partiya öyrənildikdən sonra tədriclə iki əl ilə çalmağa başlamaq lazımdır.

İki əllə çalğı zamanı aşağıdakı qaydalara əməl etmək lazımdır:

1. Sağ əlin notlarını düzgün oxumaq və saymaq.

2. Sol əlin notlarını düzgün oxumaq və saymaq.

3. Applikaturanın pozulmasına yol verməmək.

4. Körüyun istiqamətini müəyyən olunmuş yerlərdə və ya xanə xəttində dəyişmək.

Çalışmaq lazımdır ki, çalğı zamanı şagird qarmonun dillərinə mümkün qədər az baxsın.

İki əllə çalmağa başlamazdan əvvəl sağ və sol əlin partiyalarını ayrı-ayrılıqda mükəmməl öyrənmək lazımdır. Hər iki partiya öyrənildikdən sonra tədriclə iki əl ilə çalmağa başlamaq lazımdır.

İki əllə çalğı zamanı aşağıdakı qaydalara əməl etmək lazımdır:

1. Sağ əlin notlarını düzgün oxumaq və saymaq.

2. Sol əlin notlarını düzgün oxumaq və saymaq.

3. Applikaturanın pozulmasına yol verməmək.

4. Körüyun istiqamətini müəyyən olunmuş yerlərdə və ya xanə xəttində dəyişmək.

Çalışmaq lazımdır ki, çalğı zamanı şagird qarmonun dillərinə mümkün qədər az baxsın.

Eyni zamanda səslənən eyni ölçülü notlar bir-birinin altında yazılır (sol əl).

Moderato

Moderato

Andante

Moderato

Q. Berens
Г. Беренс

ETÜD

ЕТУД

K. Çetmi
К. Черни

Andante

PILOTLAR

ПИЛОТЛАР

Allegro

Ü. Naciyaev
У. Начибайев

ETÜD

ЕТУД

K. Çetmi
К. Черни

Allegro

ETÜD

ЕТУД

K. Çerni
К. Черни

Allegro

QATAR

ГАТАР

F. Əmirov
Ф. Əмиров

Allegretto

PYES

ПЬЕС

Ə. Abbasov
Ə. Аббасов

Moderato

ETÜD

ЕТУД

K. Çerni
К. Черни

Allegro

ETÜD

ЕТҮД

I. Berković
И. Беркович

Grove

ETÜD

ЕТҮД

I. Berković
И. Беркович

Allegro

DİLARƏNİN MAHNISI ДИЛАРӘНИН МАҢНЫСЫ

B. Hüseyinli
Б. Хусейинли

Moderato

ETÜD

ЕТҮД

D. Levidova
Д. Левицова

Andante

QUZUM

Allegretto

ГУЗУМ

F. Əmirov
Ф. Əмиров

Musical score for 'QUZUM' and 'ГУЗУМ'. The score is written for two staves (treble and bass clef) in 6/8 time. The key signature is one sharp (F#). The tempo is marked 'Allegretto'. The score consists of three systems of music, each with a treble staff and a bass staff. The first system starts with a 'V' (Vibrato) marking. The second system starts with a 'P' (Piano) marking. The third system starts with a 'V' (Vibrato) marking. The score ends with a double bar line.

Continuation of the musical score for 'QUZUM' and 'ГУЗУМ'. The score is written for two staves (treble and bass clef) in 6/8 time. The key signature is one sharp (F#). The tempo is marked 'Allegretto'. The score consists of two systems of music, each with a treble staff and a bass staff. The first system starts with a 'V' (Vibrato) marking. The second system starts with a 'P' (Piano) marking. The score ends with a double bar line.

PIŞİK

Moderato

ПИШИК

Ş. Axundova
Ш. Ахундова

Musical score for 'PIŞİK' and 'ПИШИК'. The score is written for two staves (treble and bass clef) in 4/4 time. The key signature is one sharp (F#). The tempo is marked 'Moderato'. The score consists of three systems of music, each with a treble staff and a bass staff. The first system starts with a 'V' (Vibrato) marking. The second system starts with a 'P' (Piano) marking. The third system starts with a 'V' (Vibrato) marking. The score ends with a double bar line.

YOLKA

Gaio

ЈОЛКА

S. Nəsimbəyov
С. Нəсəмбəјов

Musical score for 'YOLKA' and 'ЈОЛКА'. The score is written for two staves (treble and bass clef) in 2/4 time. The key signature is one sharp (F#). The tempo is marked 'Gaio'. The score consists of two systems of music, each with a treble staff and a bass staff. The first system starts with a 'V' (Vibrato) marking. The second system starts with a 'P' (Piano) marking. The score ends with a double bar line.

ETÜD

Allegro

ЕТҮД

I. Berković
И. Беркович

ETÜD

Moderato

ЕТҮД

I. Berković
И. Беркович

SABAHIN USTALARI

САБАҢЫН УСТАЛАРЫ

A. Rzayev
А. Рзаев

Vetoso

MARŞ

Tempo di marcia

МАРШ

Q. Garayev
Г. Гараев

MƏKTƏBLİLƏR NƏĞMƏSİ

Marciato

МƏКТƏБЛИЛƏР НƏГМƏСИ

F. Əmirov
Ф. Әмиров

First system of musical notation for 'MARŞ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. It begins with a 'V' (Vivace) marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'f' (forte) marking and a '4 3' fingering indication. The system contains four measures.

Second system of musical notation for 'MARŞ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' (piano) marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

Third system of musical notation for 'MARŞ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

Fourth system of musical notation for 'MARŞ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'V' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

Fifth system of musical notation for 'MARŞ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

Sixth system of musical notation for 'MARŞ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

First system of musical notation for 'MƏKTƏBLİLƏR NƏĞMƏSİ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 2/4 time signature. It begins with a 'V' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'f(p)' marking and a '4 3' fingering indication. The system contains four measures.

Second system of musical notation for 'MƏKTƏBLİLƏR NƏĞMƏSİ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

Third system of musical notation for 'MƏKTƏBLİLƏR NƏĞMƏSİ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'V' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

Fourth system of musical notation for 'MƏKTƏBLİLƏR NƏĞMƏSİ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'V' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures, with the fourth measure marked 'rit...' (ritardando).

Fifth system of musical notation for 'MƏKTƏBLİLƏR NƏĞMƏSİ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

Sixth system of musical notation for 'MƏKTƏBLİLƏR NƏĞMƏSİ'. It consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two sharps and a 2/4 time signature. It begins with a 'p' marking. The system contains four measures.

QUŞLAR

ГУШЛАР

F. Əmirov
Ф. Әмиров

Andante

BİR-BİRİN NƏĞMƏSİ БИП-БИПИН НƏГМƏСИ

F. Əmirov
Ф. Әмиров

Gaio

ETÜD

ЕТҮД

Q. Bərens
Г. Беренс

Andantino

ETÜD

ЕТҮД

Y. Qəsinə
J. Гəсина

Allegro

DÜŞƏRGƏMİZ

ДУШƏРКƏМИЗ

S. Rüstəmov
C. Рустомов

Gato

BEŞİK NƏĞMƏSİ

БЕШИК НƏГМƏСИ

K. Səfəraliyeva
K. Сəфəрəлијева

Adagio

ETÜD

ЕТУД

A. Gədikə
A. Кəдиқə

Allegro

cresc...

p

cresc...

ETÜD

ЕТҮД

Q. Berens
Г. Беренс

Veloce

p

f

MARŞ

Tempo di marcia

МАРШ

M. Əhmədov
М. Əхмәдов

p

mf

mf

f

DƏSTƏ RƏHBƏRİ

ДӘСТӘ РӘҲБӘРИ

S. Rüstəmov
С. Рүстамов

Tempo di marcia

First system of the musical score for 'GƏNC FUTBOLÇULAR KƏNC FUTBOLÇULAR'. It consists of two staves in G major, 2/4 time. The melody is in the right hand, and the accompaniment is in the left hand.

Second system of the musical score for 'GƏNC FUTBOLÇULAR KƏNC FUTBOLÇULAR'. It continues the melody and accompaniment from the first system.

GƏNC FUTBOLÇULAR KƏNC FUTBOLÇULAR

Gaio

O. Zülfiqarov
O. Zulfugarov

Third system of the musical score for 'GƏNC FUTBOLÇULAR KƏNC FUTBOLÇULAR'. It features a change in the melody and accompaniment.

Fourth system of the musical score for 'GƏNC FUTBOLÇULAR KƏNC FUTBOLÇULAR'. It continues the melody and accompaniment.

Fifth system of the musical score for 'GƏNC FUTBOLÇULAR KƏNC FUTBOLÇULAR'. It features a change in the melody and accompaniment.

Sixth system of the musical score for 'GƏNC FUTBOLÇULAR KƏNC FUTBOLÇULAR'. It concludes the piece with a final melody and accompaniment.

ETÜD

Allegro

ЕТУД

L. Şitte
Л. Шитто

First system of the musical score for 'ETÜD'. It consists of two staves in C major, 2/4 time. The melody is in the right hand, and the accompaniment is in the left hand.

Second system of the musical score for 'ETÜD'. It continues the melody and accompaniment.

Third system of the musical score for 'ETÜD'. It features a change in the melody and accompaniment.

Fourth system of the musical score for 'ETÜD'. It continues the melody and accompaniment.

ETÜD

Allegretto

ЕТУД

K. Çerni
К. Черни

First system of the musical score for 'ETÜD'. It consists of two staves in C major, 2/4 time. The melody is in the right hand, and the accompaniment is in the left hand.

YOLKA
Galo

1 3 1 4 1 2 5 3 1 2 5

Handwritten musical notation for 'YOLKA' in G major, 4/8 time. The score consists of two systems, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The first system includes fingerings (1, 3, 1, 4, 1, 2, 5, 3, 1, 2, 5) and a dynamic marking of *p*.

YOLKA

Handwritten musical notation for the piano accompaniment of 'YOLKA' in G major, 4/8 time. It consists of two systems with chords and rhythmic patterns.

O. Zulfugarov
O. Зулфугаров

QUZUM
Moderato

Handwritten musical notation for 'QUZUM' in G major, 2/4 time. The score consists of two systems, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The first system includes a dynamic marking of *p*.

Handwritten musical notation for the piano accompaniment of 'QUZUM' in G major, 2/4 time. It consists of two systems with chords and rhythmic patterns.

ETÜD
Allegro

Handwritten musical notation for 'ETÜD' in G major, 2/4 time. The score consists of two systems, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The first system includes a dynamic marking of *p*.

I. Berkovich
И. Беркович

ETÜD

ЕТҮД

Allegro

I. Berković
И. Берковић

DÜŞƏRGƏ NƏĞMƏSİ ДУШӘРКӘ НӘГМӘСИ

C. Sahangirov
М. Маташкиров

Andantino

RYES

ПЕС

V. Adigözəlov
B. Adıgözəlov

YENİ İL MAHNISI

ЈЕНИ ИЛ МАҺНЫСЫ

M. Mirzəyev
M. Mirzəyev

Allegretto

Musical score for 'YENİ İL MAHNISI' and 'ЈЕНИ ИЛ МАҺНЫСЫ'. The score is written in 6/8 time with a key signature of one flat (B-flat). It features a melody in the upper voice and a bass line in the lower voice. The melody includes various ornaments and trills. The bass line consists of chords and single notes. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

NEFT DAŞLARI

НЕФТ ДАШЛАРЫ

T. Nəsiyev
T. Nəsiyev

Allegretto

Musical score for 'NEFT DAŞLARI' and 'НЕФТ ДАШЛАРЫ'. The score is written in 2/4 time with a key signature of two sharps (F# and C#). It features a melody in the upper voice and a bass line in the lower voice. The melody includes various ornaments and trills. The bass line consists of chords and single notes. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

ETÜD

Allegro

ЕТ

I. Berković
И. Берковић

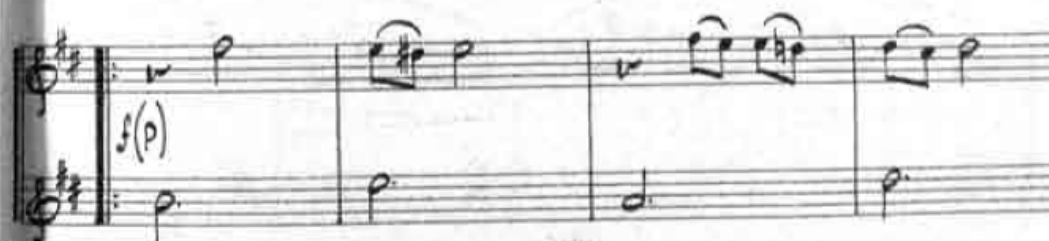

АЛАГӨЗ

Allegretto

АЛАКӨЗ

S. Rüstamov
С. Рустамов

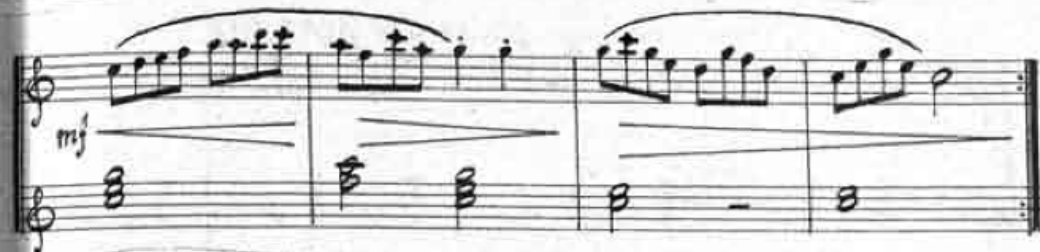
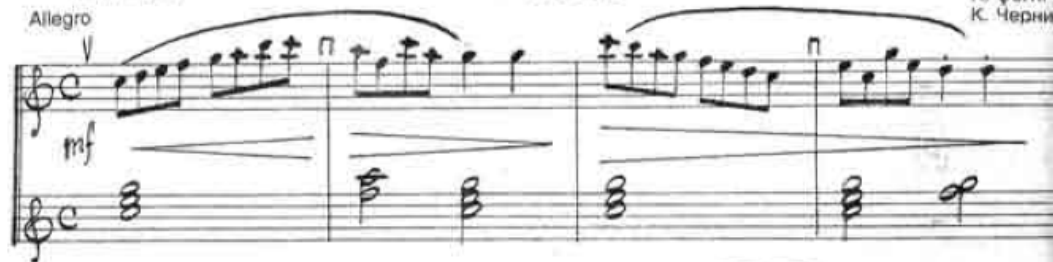

ETÜD

Allegro

ЕТУД

K. Černí
К. Черни

SIRAVİ ƏHMƏD

СЫРАВИ ӘҺМƏД

Tempo di marcia

E. Sabitoğlu
Е. Сабитоглу

YÜRÜŞ MAHNISI

Tempo di marcia

ЖҮРҮШ МАҢНЫСЫ

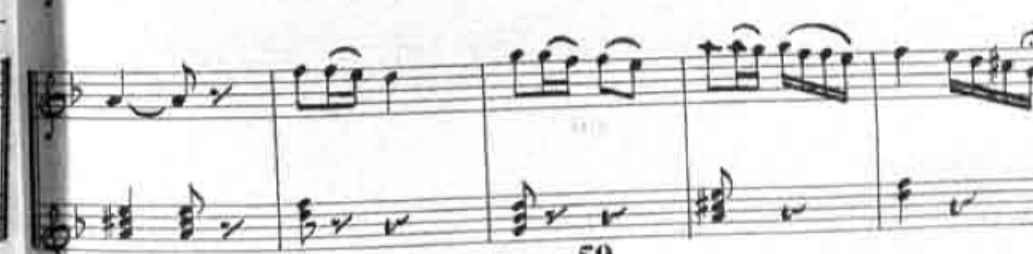
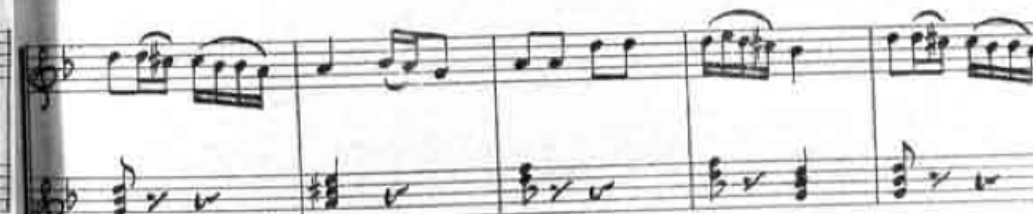
Q. Hüseyn
Г. Hüseyn

ASLANIN MAHNISI ("SƏNƏR" KİNOFILMİNDƏN) АСЛАНЫН МАҢНЫСЫ ("сәкәр" кинофильмидән)

F. Əmirov
Ф. Әмиров

Allegro

ETÜD

Moderato

ЕТҮД

К. Черни
К. Черни

ETÜD

ЕТҮД

К. Черни
К. Черни

Allegro

QURUCULAR

ГУРУЧУЛАР

A. Geraev
A. Koraev

Tempo di morcia

Musical score for 'QURUCULAR' (ГУРУЧУЛАР) in 2/4 time, key of B-flat major. The score consists of six systems of two staves each. The melody is written in the upper staff, and the accompaniment is in the lower staff. The piece is marked 'Tempo di morcia'.

MƏN NEFTÇİYƏM

МЭН НЕФТЧИЯМ

R. Mustafayev
P. Mustafajev

Moderato

Musical score for 'MƏN NEFTÇİYƏM' (МЭН НЕФТЧИЯМ) in 6/8 time, key of B-flat major. The score consists of six systems of two staves each. The melody is written in the upper staff, and the accompaniment is in the lower staff. The piece is marked 'Moderato'.

ETÜD

ЕТҮД

К. Черн

ETÜD

ЕТҮД

А. Жилinski
А. Жиганский

Allegro

Moderato

AZƏRBAYCANIM

АЗƏРБАЙҶАНЫМ

Vetoco

A. Gəray
A. Kəpəli

Musical score for 'AZƏRBAYCANIM' in 6/8 time, key of B-flat major. The score consists of six systems of two staves each. The melody is written in the upper staff with various ornaments (trills, grace notes) and the accompaniment in the lower staff. The piece ends with a double bar line.

SUMQAYIT

СУМГАЙИТ

Tempo di morcia

S. Rüstəmov
C. Rüstəmov

Musical score for 'SUMQAYIT' in 2/4 time, key of B-flat major. The score consists of six systems of two staves each. The melody is written in the upper staff with various ornaments and the accompaniment in the lower staff. The piece includes first and second endings, marked with '1.' and '2.' respectively, and ends with a double bar line.

SÜRƏYYA

Allegretto

CYPƏJJA

S. Rüstamov
C. Rüstamov

ETÜD

Allegro moderato

ETÜD

A. Gədikə
A. Kədikə

ETÜD

Allegro Marciale

ЕТУД

A. Gedike
А. Кедике

70

LAY-LAY

Andante

ЛАЈ-ЛАЈ

F. Əmirov
Ф. Əмиров

71

ETÜD

ЕТҮД

S. Rüstamov
С. Рустамов

Allegro

ƏSGƏRİN MAHNISI ("ARŞIN MAL ALAN" OPERETTASINDAN)

ӘСКӘРИН МАҢНЫСЫ ("АРШЫН МАЛ АЛАН" ОПЕРЕТТАСЫНДАН)

Allegro-Moderato

Ü. Nəcəbəyov
У. Нәжибәев

ETÜD

ЕТУД

A. Nikolayev
А. Николаев

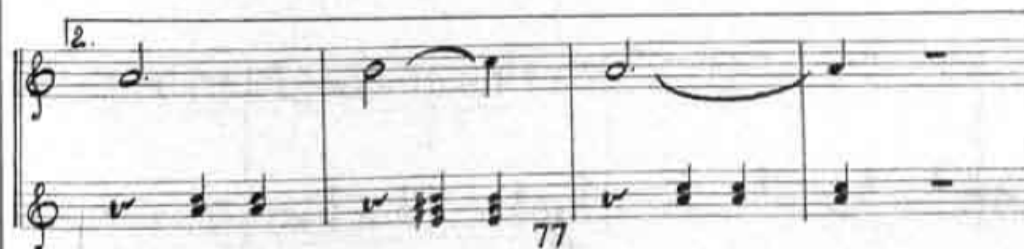
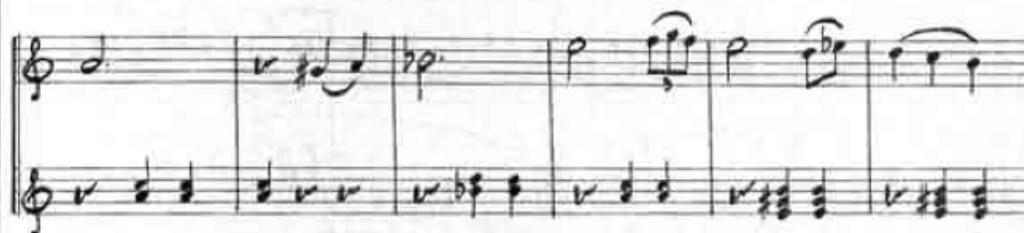
Vivo

VALS

ВАЛС

T. Guliyev
Т. Гулиев

Tempo di Valse

LIRIK RƏQS

ЛИРИК РЭГС

X. Cəfərov
X. Чофаров

Andante

ETÜD

Allegro - Moderato

ЕТҮД

K. Cəmi
K. Черни

ЕТУД

K. Çerni
K. Черни

Molto vivace

Molto vivace

f *legato* *cresc*

Handwritten musical score for a piece titled "Crescendo". The score is written on two staves. The upper staff uses a treble clef and contains a melodic line with many beamed eighth and sixteenth notes, indicating a fast, flowing melody. The lower staff uses a bass clef and contains a harmonic accompaniment consisting of chords and single notes. The word "Crescendo" is written in the left margin of the upper staff. A long, thin wedge-shaped symbol is drawn in the right margin of the lower staff, pointing towards the right, which visually represents the increasing volume (crescendo) of the music.

A musical score for the song 'The Rose Tree'. It consists of two systems of music. The first system has a treble clef staff with a melody of eighth notes and a bass clef staff with a single bass note. The second system has a treble clef staff with a melody of eighth notes and a bass clef staff with a single bass note. The melody is written in a style that suggests a simple, folk-like tune.

A handwritten musical score for the song "The Rose Tree". The score is written on two staves. The top staff uses a treble clef and the bottom staff uses an alto clef. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody is written on the top staff, and the accompaniment is written on the bottom staff. The music is divided into two measures by a vertical bar line. The first measure contains a melody of eighth and sixteenth notes, and the second measure contains a melody of eighth notes and a final quarter note. The accompaniment in the first measure consists of a single eighth note, and in the second measure, it consists of a single eighth note followed by a quarter rest.

Handwritten musical score for 'The Rose Tree'. The score is written on two staves. The top staff is in treble clef and contains a melody with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The bottom staff is in bass clef and contains a bass line with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The key signature has one sharp (F#). The tempo/mood is marked 'moderato'. The lyrics 'The Rose Tree' are written below the bottom staff. The word 'cresc' is written above the bottom staff, indicating a crescendo. The score is divided into two measures by a double bar line.

Handwritten musical score for "The Rose Tree". The score is written on two staves. The top staff uses a treble clef and contains a melody with eighth and sixteenth notes, marked with a forte dynamic (*mf*). The bottom staff uses a bass clef and contains a simple harmonic accompaniment with whole and half notes. A bracket connects the two staves. The piece concludes with a double bar line, and the page number "80" is written below the staff.

Handwritten musical score for "The Rose Tree". The score is written on two staves. The top staff is in treble clef and contains a melody with a long slur over the first two measures. The bottom staff is in bass clef and contains a simple harmonic accompaniment. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The word "cresc" is written below the first measure of the top staff, indicating a crescendo. The melody consists of eighth and sixteenth notes, while the accompaniment uses chords and single notes.

Handwritten musical score for the song "The Rose Tree". The score is written on two staves. The top staff is in treble clef and contains a melody with a long slur over the first two measures. The bottom staff is in bass clef and contains a bass line with chords and rests. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The lyrics "The Rose Tree" are written below the first staff.

Handwritten musical score for "The Rose Tree". The score is written on two staves. The upper staff is in treble clef and contains a melody of eighth and sixteenth notes, with a slur over the first two measures and a crescendo marking. The lower staff is in bass clef and contains a simple harmonic accompaniment of chords. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 2/4. The lyrics "The Rose Tree" are written below the lower staff.

Handwritten musical score for "The Rose Tree". The score is written on two staves. The top staff is in treble clef and contains a melody with a long slur over the first two measures. The bottom staff is in treble clef and contains a bass line with a key signature change to one flat (B-flat) indicated by a flat symbol. The word "cresc" is written below the first measure of the top staff. The score is divided into two measures by a vertical line.

Handwritten musical score for 'The Rose Tree'. The score is written on two staves. The top staff is in treble clef and contains a melody with a key signature of one flat (B-flat). The bottom staff is in bass clef and contains a bass line. The melody is written in a style that suggests a folk or traditional tune. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat. The second staff has a bass clef. The melody is written in a style that suggests a folk or traditional tune. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat. The second staff has a bass clef.

Handwritten musical score for the song "The Rose Tree". The score is written on two staves. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody in the top staff consists of eighth and sixteenth notes, with a final measure containing a quarter note, a quarter rest, and a half note. The bass staff provides a simple harmonic accompaniment with chords and single notes. The lyrics "The Rose Tree" are written below the bottom staff.

QAMMALAR VƏ ARPECİOLAR CƏDVƏLINƏ AİD METODİK GÖSTƏRİSLƏR

Şagirdlə qammalar üzərində iş apararkən səslərin səlist, düzgün və rəvan olmasına diqqət etmək lazımdır. Qamma və arpecio çalınarkən biləyi və barmaqları sərbəst hərəkət etdirərək *legato* səslənməsinə nail olmaq lazımdır. Bu zaman birinci barmağın ikinci və ya üçüncü barmağın altına düzgün qoyulmasına və beləliklə biləyin bir mövqedən digər mövqeyə düzgün keçməsinə xüsusi diqqət vermək lazımdır.

Qammalar tədrisinin birinci mərhələsində (I sinifdə) şagird bir neçə major və minor qamması öyrənməlidir. (Do major – lya – minor, Sol major – mi minor, Fa major – re minor). Birinci sinifdə həmin qammaları bir oktava həcmində qısa arpecio ilə çalmaq məsləhətdir. İkinci sinfin əvvəlindən etibarən program üzrə keçilən qammaları göstərilən cədvələ uyğun öyrənmək lazımdır. Qammaların çarək və səkkizlik notlarla çalmaq lazımdır.

Bu qayda ilə nümunə üçün Do major – lya minor və Sol major – mi minor qammaları verilmişdir. Qalan qammalar da belə çalınmalıdır.

QAMMALAR VƏ ARPECİOLAR CƏDVƏLINƏ AİD METODİK GÖSTƏRİSLƏR

Şagirdlə qammalar üzərində iş apararkən səslərin səlist, düzgün və rəvan olmasına diqqət etmək lazımdır. Gamma və arpecio çalınarkən biləyi və barmaqları sərbəst hərəkət etdirərək *legato* səslənməsinə nail olmaq lazımdır. Bu zaman birinci barmağın ikinci və ya üçüncü barmağın altına düzgün qoyulmasına və beləliklə biləyin bir mövqedən digər mövqeyə düzgün keçməsinə xüsusi diqqət vermək lazımdır.

Gammalar tədrisinin birinci mərhələsində (I sinifdə) şagird bir neçə major və minor qamması öyrənməlidir. (Do major – lya – minor, Sol major – mi minor, Fa major – re minor). Birinci sinifdə həmin qammaları bir oktava həcmində qısa arpecio ilə çalmaq məsləhətdir. İkinci sinfin əvvəlindən etibarən program üzrə keçilən qammaları göstərilən cədvələ uyğun öyrənmək lazımdır. Gammaları çarək və səkkizlik notlarla çalmaq lazımdır.

Bu qayda ilə nümunə üçün Do major – lya minor və Sol major – mi minor qammaları verilmişdir. Qalan qammalar da belə çalınmalıdır.

QAMMALAR VƏ ARPECİOLAR CƏDVƏLİ

ГАММАЛАР ВЭ АРПЕЧИОЛАР ЧӨДВӨЛІ

DO MAJOR

ARP.

LYA MINOR. NATURAL

HARMONİK

MELODİK

ARP.

SOL MAJOR

MI MINOR

RE MAJOR

SI MINORI

LYA MAJOR

FA DIYEZ MINOR

MI MAJOR

DO DÍEZ MINOR

SI MAJOR

SOL DÍEZ MINOR

FA MAJOR

RE MINOR

SI BEMOL MAJOR

SOL MINOR

SOL MINOR

SOL MINOR

MI BEMOL MAJOR

RE BEMOL MAJOR

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

"Qarmon məktəbi" və onun yaranması haqqında	3
Metodik göstərişlər	5
Qarmonun ümumi görünüşü və hissələri	6
Qarmonun çalğı zamanı vəziyyəti	6
Sağ və sol əlin vəziyyəti	7
Səsin amala gəlməsi	8
Körüyün hərəkəti	9
Applikatura	9
Səs	10
Not yazısı	10
Səsin uzunluğu	12
Pauzalar	16
Xana və xana ölçüləri	17
Səkkizlik notlar və pauzalar	18
Onaltılıq notlar və pauzalar	22
Notların əsas ölçüsünü artıran əlavə işarələr	24
Alterasiya işarələri	24
İki əlla çalğı	25
Q.Berens "Etüd"	28
K.Çerni "Etüd"	28
Ü.Hacıbəyov "Pilotlar"	29
K.Çerni "Etüd"	29
K.Çerni "Etüd"	30
F.Əmirov "Qatar"	30
Ə.Abbasov "Pyes"	31
K.Çerni "Etüd"	31
İ.Berkoviç "Etüd"	32
B.Hüseynli "Dilərinin mahnısı"	32
İ.Berkoviç "Etüd"	33
D.Levidova "Etüd"	33
F.Əmirov "Quzum"	34
S.Hacıbəyov "Yolka"	34
Ş.Axundova "Pişik"	35
İ.Berkoviç "Etüd"	36
İ.Berkoviç "Etüd"	36
A.Rzayev "Sabahın ustaları"	37
Q.Qarayev "Marş"	38
F.Əmirov "Məktəblilər nəğməsi"	39
F.Əmirov "Quşlar"	40
F.Əmirov "Bip-bipin nəğməsi"	40
Q.Berens "Etüd"	41
Z.Önəsina "Etüd"	41
S.Rüstəmov "Düşərgəmliz"	42
K.Səfərəliyeva "Beşik nəğməsi"	43
A.Gedike "Etüd"	43
O.Berens "Etüd"	44
M.Əhmədov "Marş"	45
S.Rüstəmov "Dəstə rəhbəri"	45
O.Zülfüqarov "Gənc futbolçular"	46
L.Şitte "Etüd"	47
K.Çerni "Etüd"	47
S.Rüstəmov "Quzum"	48
O.Zülfüqarov "Yolka"	49

İ.Berkoviç "Etüd"	49
İ.Berkoviç "Etüd"	50
C.Cahangirov "Düşərgə nəğməsi"	51
V.Adigözəlov "Pyes"	52
M.Mirzəyev "Yeni il mahnısı"	53
T.Hacıyev "Neft daşları"	53
İ.Berkoviç "Etüd"	54
S.Rüstəmov "Alagöz"	55
K.Çerni "Etüd"	56
E.Sabitoğlu "Sırası Əhməd"	57
Q.Hüseynli "Yürüş mahnısı"	58
F.Əmirov Aslanın mahnısı ("Səhər" kinofilmindən)	59
K.Çerni "Etüd"	60
K.Çerni "Etüd"	61
A.Gəray "Qurucular"	62
R.Mustafayev "Mən neftçiyəm"	63
K.Çerni "Etüd"	64
A.Jilinskis "Etüd"	65
A.Gəray "Azərbaycanım"	66
S.Rüstəmov "Sumqayıt"	67
S.Rüstəmov "Sürəyya"	68
A.Gedike "Etüd"	69
A.Gedike "Etüd"	70
F.Əmirov "Lay-lay"	71
S.Rüstəmov "Etüd"	72
Ü.Hacıbəyov Əsgərin mahnısı ("Arşın mal alan" operettasından)	73
A.Nikolayev "Etüd"	74
T.Quliyev "Vals"	75
X.Cəfərov "Lirik rəqs"	78
K.Çerni "Etüd"	79
K.Çerni "Etüd"	80
Qammalar və arpeciolar cədvəlinə aid metodik göstərişlər	82
Qammalar və arpeciolar cədvəli	83

Xeyrulla Dadaşov

Qarmon məktəbi

(dərslük)

BAKİ – ŞİRVANNƏŞR – 2004

Kompüter icraçısı **Həyat Mahmudova**

İstehsalat şöbəsinin müdiri

Həmiyyə Heydərova

Sex müdiri **Təlnaz Cəbrayilova**

Çapa imzalanıb **11.10.2004.**

Formatı **60x90 1/8.**

Sayı **200.**

